

Mentale gezondheid en jongeren: Preventieve aanpak STORM

Januari 2023

www.ggdfryslan.nl

Inhoud

1. Toelichting op de vragen	2
2. Voorbereidingsjaar STORM.....	6
2.1 Uitvoering voorbereidingsjaar (t/m augustus 2023).....	6
2.2 Wat is er inmiddels gebeurd?	6
2.3 Financiën	6
3. De belangrijkste interventies van STORM	7
3.1 Interventie 1. Het universele 'mental health'- programma	7
3.2 Interventie 2. Het opleiden van docenten en mentoren tot gatekeeper.....	7
3.3 Interventie 3: Systematisch en zeer proactieve vroeg signalering.....	7
3.4 Interventie 4: geïndiceerde depressiepreventie	7
4. Beoogde effecten STORM.....	8
5. Folders	9

1. Toelichting op de vragen

1. Onderschrijft u de behoefte aan een preventieve aanpak gericht op de mentale gezondheid van jongeren, bestaande uit een reeks aan interventies?

Toelichting cijfermatig

- We hebben in Friesland in 2021 geen stijging gezien van het aantal suïcides t.o.v. 2020 (CBS).
- Uit onderzoek van het RIVM is ook gebleken dat Corona een grote invloed heeft gehad op de psychische gezondheid van mensen.
- We zien dit in Friesland vooral ook bij jongeren. Uit onderzoek (jeugdmonitor onder 12 t/m 18 jaar steekproef) in 2021 zien we dat t.o.v. 2019 het aantal jongeren met suïcidale gedachten is gestegen. Van de jongeren geeft 25% aan suïcidale gedachten te hebben gehad ("heeft weleens serieus aan suïcide gedacht") en 5% heeft serieus en vaak nagedacht over suïcide. Van de jongeren gaf 2% aan in de afgelopen maanden daadwerkelijk een poging te hebben ondernomen om een einde aan het leven te maken. De 25% ligt hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit is deels te verklaren doordat er in verhouding meer vmbo-leerlingen hebben meegedaan aan de schoolmonitor. Onder deze groep komen suïcidale gedachten vaker voor.
- Wat echt opvallend is, is dat slechts 9% van de jongeren (die na hebben gedacht over het plegen van suïcide) hierover gesproken heeft met een volwassene of vertrouwenspersoon. Meisjes praten er vaker over dan jongens.
- Het is van belang om jongeren te stimuleren om suïcidale gedachten te bespreken. Het netwerk om de jongeren heen is hierbij van belang.

Uit de schoolmonitor 2022, afnameperiode: najaar 2021, klas 2 en 4 vmbo / havo / vwo

*significant verschil

Suicide gedachten	Vmbo	Havo / Vwo	Jongen	Meisje	Klas 2	Klas 4	Fryslân
Suicide- heeft afgelopen 12 maanden wel eens serieus over gedacht een eind te maken aan zijn/haar leven	28%*	22%	19%	29%*	25%	25%	25%
Suicide- heeft afgelopen 12 maanden (heel) vaak serieus over gedacht een eind te maken aan zijn/haar leven	6%	5%	4%	6%	5%	6%	5%
Heeft de afgelopen 12 maanden een poging tot suïcide ondernomen	3%*	1%	1%	3%*	2%	3%	2%
Heeft met anderen over suïcidale gedachten gesproken	11%*	7%	6%	11%*	8%	10%	9%

Weerbaarheid, veerkracht en vertrouwen	Vmbo	Havo / Vwo	Jongen	Meisje	Klas 2	Klas 4	Fryslân
Is voldoende weerbaar	84%*	87%	89%	83%*	85%	86%	86%
Herstelt snel na een moeilijke periode	63%	65%	75%	54%*	66%	63%	64%
Vindt het makkelijk om stressvolle gebeurtenissen te doorstaan	41%	42%	54%	30%*	41%	43%	42%

Mentaal welbevinden	Vmbo	Havo / Vwo	Jongen	Meisje	Klas 2	Klas 4	Fryslân
Voelt zich meestal (zeer) gelukkig	75%	76%	81%	71%*	80%	72%*	75%
Heeft psychische klachten (MHI-5)	27%	27%	17%	37%*	21%	33%*	28%
Vaak tot altijd eenzaam gevoeld - de laatste 12 maanden	14%	14%	8%	19%*	11%	17%*	14%
Soms tot altijd eenzaam gevoeld – de laatste 12 maanden	41%	39%	28%	51%*	35%	44%*	40%

I.v.m. een uitbreiding van de vragenlijst in 2021 zijn er geen vergelijkingscijfers van de schoolmonitor 2019 beschikbaar.

Jeugdmonitor 2019, afnameperiode: voorjaar 2019, Friese jeugd van 12 tot en met 18 jaar, alle schoolniveaus

	Fryslân	Jongen	Meisje	12-14	15-18	Praktijkonderwijs	Vmbo-bk	Vmbo-gt	Havo	Vwo	Mbo	Hbo/wo
Ervaren gezondheid												
Een (zeer) goed ervaren gezondheid	87%	91%	83%	92%	84%	86%	88%	88%	89%	90%	79%	86%
Voelt zich meestal (zeer) gelukkig	87%	90%	84%	91%	85%	88%	88%	89%	89%	87%	83%	87%
Licht/matig/ernstig psychisch ongezond (laatste 4 weken)	16%	9%	23%	11%	19%	9%	13%	15%	15%	16%	21%	17%
Onvoldoende weerbaar	6%	4%	8%	6%	7%	7%	7%	6%	7%	5%	7%	5%

	Fryslân	Jongen	Meisje	12-14	15-18	Praktijkonderwijs	Vmbo-bk	Vmbo-gt	Havo	Vwo	Mbo	Hbo/wo
Suicide gedachten												
laatste 12 maand ooit serieus gedacht om een eind te maken aan het leven	17%	14%	21%*	14%	19%*	12%	17%	19%*	17%	14%*	12%*	17%
laatste 12 maand een poging tot suicide gedaan	1%	1%	2%*	1%	2%	2%	2%*	2%*	1%*	<1%*	2%	1%
heeft met ander over suïcidale gedachten gesproken	7%	5%	9%*	5%	8%*	4%	7%	10%*	7%	5%*	8%	5%

Toelichting verbinding landelijke aanpak mentale gezondheid

Uit de Kamerbrief "Mentale gezondheid van ons allemaal", d.d. 10 juni 2022 blijkt dat de afnemende mentale gezondheid een van de grootste gezondheidsrisico's vormt voor de toekomst. Circa 840.000 jongeren ervaren mentale uitdagingen en/of klachten en 1 op de 15 jongeren in Nederland kampt met een depressie; dit zijn 80.000 jongeren tussen de 13 en 18 jaar oud. In eerder onderzoek is aangetoond dat een

goede mentale gezondheid geassocieerd wordt met een 15 tot 20 jaar langere levensverwachting, onder meer door sneller herstel van lichamelijke ziekten. De kamerbrief is uitgewerkt in een aanpak voor het versterken van mentale gezondheid in Nederland "Mentale gezondheid: van ons allemaal". Diverse onderzoeksrapporten onderstrepen de urgentie voor een nieuwe aanpak mentale gezondheid, specifieke aandacht gaat uit naar een aantal doelgroepen, waaronder jongeren. De preventie van mentale klachten is vaak nog te veel een zaak van het individu; er is meer aandacht nodig voor interventies in de leefomgeving en de aanpak van risicofactoren en oorzaken die gelegen zijn in de maatschappij". [Kamerbrief over aanbieding aanpak 'Mentale gezondheid: van ons allemaal' | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

Verbinding met bestaande inzet/ interventies/ontwikkelingen: kadernota 2024-2027
VRF

We beginnen met de STORM aanpak niet op nul. Eerder waren er financiële middelen beschikbaar voor suïcidepreventie vanuit het Suïcide Preventie Actienetwerk (Supranet Community). Na het aflopen van deze subsidie is GGD Fryslân gevraagd een plan van aanpak op te stellen vooruitlopend op opname van suïcidepreventie in de Wet publieke gezondheid (Wpg). De toenemende vraag vanuit gemeenten en andere ketenpartners, de coalitie mentale gezondheid vanuit de Friese Preventie Aanpak, verschillende projecten rondom suïcidepreventie en maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed (kunnen) zijn op de mentale gezondheid vragen om meer inzet op suïcidepreventie. Het onderwerp vraagt extra aandacht. Een geactualiseerd plan van aanpak zal in 2023 worden voorgelegd aan de Bestuurscommissie Gezondheid. Door suïcidepreventie te borgen binnen de organisatie wordt vormgegeven aan de wens van de Rijksoverheid om lokaal en structureel uitvoering te geven aan suïcidepreventiebeleid. De afgelopen jaren hebben maatschappelijke organisaties, lokale overheden en het kabinet al ingezet op mentale gezondheid. We bouwen hierop voort via bestaande agenda's zoals de landelijke agenda Suïcidepreventie en programma's, zoals Een tegen Eenzaamheid, het Nationaal Preventieakkoord en het Meerjarenprogramma Depressiepreventie.

2. Bent u bereid de mogelijkheden voor STORM binnen uw gemeente en netwerk verder te verkennen?

Het voorbereidingsjaar wordt gebruikt om te onderzoeken of er voldoende interesse, draagkracht en commitment is voor de implementatie van het STORM-programma in een aantal Friese gemeenten en bij het onderwijs. De programmaleider nodigt u graag uit voor een verkennend informatief gesprek. Programmaleider STORM, j.loef@ggdfryslan.nl.

3. Bent u bereid de mogelijkheden te onderzoeken om gezamenlijk met de Friese gemeenten op te trekken om dit vraagstuk aan te pakken, door een of meerdere regio's te vormen bestaande uit meerdere Friese gemeenten, van waaruit de aanpak verder ontwikkeld en geïmplementeerd kan worden?

Het voorbereidingsjaar (gefinancierd en gestimuleerd door het ministerie van VWS) wordt o.a. gebruikt om te onderzoeken of er voldoende interesse, draagkracht en commitment is voor de implementatie van het STORM-programma in een aantal Friese gemeenten en bij het onderwijs. Parallel hieraan anticiperen we op de mogelijkheden voor een vervolg door in te schrijven op de eerstvolgende aanbestedingsronde voor implementatie, in maart, april en of mei 2023 (de landelijke agenda suïcide preventie loopt af in 2025, het is niet duidelijk of en welke middelen hierna nog beschikbaar komen).

Voor het toekennen van middelen vanuit VWS gelden zgn. kerncriteria, waar we aan moeten voldoen om in aanmerking te komen voor de implementatiesubsidie vanuit VWS:

- Er is financieel commitment vanuit gemeenten, aantoonbaar in een begroting waarin de cofinanciering is opgenomen, om financieel te investeren in de STORM-aanpak zoals dit (in een convenant) is afgesproken, met de intentie om dit daarna voort te zetten, waarbij;
- De omvang van de regio tussen de 200.000 en 350.000 dient inwoners te bedragen en tussen de 12 en 30 schoollocaties die meedoen.
- Grofweg bedraagt de toekenning vanuit het ministerie max 50% van de begrote benodigde financiering. De andere 50% dient vanuit gemeenten te worden gefinancierd. Met de intentie om deze na de implementatieperiode (ca. 3 jaar) structureel voort te zetten en in te bedden in de gemeentelijke begroting.

2. Voorbereidingsjaar STORM

Uitvoering voorbereidingsjaar (t/m augustus 2023)

In mei 2022 hebben wij u geïnformeerd over de aanvraag van de subsidie voor het voorbereidingsjaar STORM, (de toekenning hiervan) en de aanstelling van de programmaleider STORM (november 2022).

Tijdens het voorbereidingsjaar onderzoeken we of er voldoende interesse, draagkracht en commitment is voor de implementatie van het STORM-programma in een aantal Friese gemeenten en in het onderwijs.

We doorlopen de volgende stappen tijdens het voorbereidingsjaar tot augustus 2023:

- samenbrengen van het netwerk;
- inrichting van het project en vorming stuurgroep;
- de ontwikkeling van een plan van aanpak met begroting;
- het onderzoeken van mate van commitment;
- het indienen van een voorstel aan Friese gemeenten;
- de optelling van een samenwerkingsovereenkomst;
- het samenstellen en opleiden van een STORM Team;
- het aanpassen van screeningslijsten en trainingsplannen voor de GGD- verpleegkundigen en 'Op Volle Kracht'- trainers.

Met behulp van een pilot toetsen we o.a. op inpasbaarheid binnen de netwerksamenwerking en doen we ervaring op in de praktijk. De pilot is gestart en verdeeld in 2 fasen. De voorbereidingsfase (tot en met augustus 2023) en uitvoeringsfase (tot en met juni 2024)

Wat is er inmiddels gebeurd?

Natuurlijk hebben we niet stilgezeten (november 2022 - januari 2023). Er is ingezet op het samenbrengen van het netwerk en organiseren van de programmastructuur (governance):

- De Projectgroep STORM is geïnstalleerd.
- De Stuurgroep STORM is in oprichting.
- De lokale pilot- schoolteam- in Súdwest is gestart op een VO school (De gemeente Súdwest Fryslân heeft zich verbonden aan de pilot en budget beschikbaar gesteld).
- Planvorming voor het voorbereidingsjaar en pilotjaar (inclusie begroting).
- Diverse inspanningen gericht op de kerncriteria en randvoorwaarden van STORM: verkrijgen van commitment van gemeenten, onderwijs.

Financiën

De activiteiten in het voorbereidingsjaar (€ 46.000) worden betaald vanuit de subsidie vanuit VWS. De gemeente Súdwest Fryslân heeft budget beschikbaar gesteld voor de financiering van de pilot. Daarnaast is er sprake van co-financiering in uren en/of dekking formatieve inzet uit bestaande formatie vanuit de ketenpartners GGZ, GGD, jeugdhulpverlening, scholen en gemeenten (Stuurgroep, inrichting project, lokale pilotgroep en in de uitvoering).

3. De belangrijkste interventies van STORM

STORM is een netwerksamenwerking waarin verschillende interventies worden aangeboden door diverse ketenpartners. Alle deelinterventies zijn evidence-based en hebben hun deeleffectiviteit inmiddels bewezen. De vier belangrijkste interventies zien er als volgt uit:

Interventie 1. het universele 'mental health'- programma

Dit programma is gericht op het creëren van kennis en bewustzijn t.a.v. mentale gezondheid. Het doel is om de kennis over depressie en het hulpzoekend gedrag te bevorderen en het stigma te verminderen. Uit internationaal onderzoek blijkt dat dit een effectieve interventie is. Het is een klassikale interventie, waarbij dus niet zozeer het verminderen van depressieve symptomen maar bewustwording centraal staat.

Interventie 2. het opleiden van docenten en mentoren tot gatekeeper

Deze interventie richt zich op het verbeteren van de gespreksvaardigheden bij mentoren en docenten. Op dit moment is de omgeving van de jongeren niet ingericht op het signaleren van jongeren die vastlopen of problemen hebben. Door het systeem rondom jongeren gevoeliger te maken voor het signaleren van somberheid en suïcidaliteit, kunnen jongeren daar op terugvallen. Hierdoor wordt er een sociaal vangnet gecreëerd rondom jongeren.

Interventie 3: systematisch en zeer proactieve vroeg signalering

Met behulp van specifieke vragenlijsten gericht op de aanwezigheid van depressieve symptomen en suïcidale gedachten worden alle jongeren op het voortgezet onderwijs systematisch gescreend. Het jeugdgezondheidsonderzoek (Jeugdmonitor) van de GGD richt zich op jongeren in het voortgezet onderwijs en speelt hierbij een belangrijke rol.

Jongeren met suïcidale gedachten worden binnen 48 uur gezien door een GGD verpleegkundige of arts. Na inschatting van de ernst en in afstemming met ouders worden jongeren direct doorverwezen naar basis- of specialistische GGZ (Daartoe worden afspraken gemaakt binnen de stuurgroep over de route, contactpersonen en wachttijden).

Interventie 4: geïndiceerde depressiepreventie

Ongeveer 10-15% van het totaal aantal jongeren laat verhoogde depressieve symptomen zien en komt in aanmerking voor het depressie preventie programma 'Op Volle Kracht', waarvan is gebleken dat het gunstige effecten heeft op de afname van somberheidsklachten. Het programma wordt aangeboden op scholen zelf om de drempel voor deelname zo laag mogelijk te houden. De op volle kracht training bestaat uit 8 trainingen gericht op het herkennen en doorbreken van een negatieve spiraal van denken en doen. Het biedt tools om situaties veerkrachtiger het hoofd te bieden en helpt om negatieve gedachten uit te dagen en ze om te zetten in meer positieve gedachten.

4. Beoogde effecten STORM

STORM draagt bij aan de mentale gezondheid; jongeren zijn veerkrachtiger en weerbaarder. Alle jongeren verdienen een mentaal gezonde toekomst!

Beoogde effecten

- Normaliseren van gedachten en gevoelens
- Positiever zelfbeeld, weerbaarder en veerkrachtiger
- Eerder negatieve spiraal doorbreken
- Minder problemen op latere leeftijd: jongeren groeien op tot gezonde volwassenen
- Durven en leren praten over somberheid en/of suïcidale gedachten
- Na volgen training op Volle Kracht minder stemmingsklachten
- Jongeren die suïcidaal zijn snel behandeling bieden
- Voorkomen van depressie in volwassenheid

5. Folders

[7.14_5 Op Volle Kracht folder STORM \(2022-sept\).pdf](#)

[7.14_6 Algemene folder STORM \(2022-sept\).pdf](#)